

ТИХОНОВА О.В.

к.ю.н., доцент кафедри економічної безпеки Національної академії внутрішніх справ, доцент, м. Київ

**ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ В
БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ**

Злочинність – складне соціальне явище, яке повністю визначає суперечності постійно змінюваних у просторі та часі соціальних процесів та явищ криміногенного, антикриміногенного та соціального

характеру, які взаємодіють між собою [1, с. 81]. Кримінологія, як відомо, досліджує злочинність з тим, щоб зрозуміти роль криміногенних та антикриміногенних факторів у її формуванні та генезі, а також щоб у кінцевому результаті збільшити потенційні та реальні можливості ефективності протидії зазначеному анти суспільному явищу [1, с. 4]. Розумінню особливостей злочинних проявів у певній сфері сприяє визначення окремих особливостей кримінологічної характеристики. Загалом поняття «кримінологічна характеристика» включає в себе сукупність таких властивостей злочинних діянь та особистісних особливостей злочинців, які важливі для розуміння причин, що обумовили ці злочини, а також для розробки попереджувальних заходів. Як зазначив О.Г. Кальман кримінологічна характеристика охоплює кількісно-якісні статистично значущі показники про злочини та особу злочинця, які відбивають ступінь їх суспільної небезпечності. Тому кримінологічна характеристика повинна включати: аналіз кількісно-якісних показників окремої групи злочинців, кримінологічно значущих груп ознак особи злочинця; криміногенні детермінанти, які обумовлюють вчинення злочинів; встановлення кореляційного зв'язку між соціальними, економічними, політичними, організаційно-управлінськими причинами та умовами вчинення конкретних злочинів» [2].

Результати аналізу даних відомчої статистики дозволяють стверджувати, що загалом по Україні протягом 2009-2012 років було виявлено 33208 злочинів, пов'язаних з бюджетними коштами. Кількість злочинів, виявлених протягом 2007-2009 р.р. та у 2012 р. майже не змінювалась. Так, у 2007 р. було виявлено 7219 злочинів, у 2009 р. – 7264, у 2012 р. – 7496. Водночас у досліджуваному періоді спостерігались точки мінімуму – 6354 злочини було виявлено у 2008 р., та максимуму – 9246 злочинів було виявлено у 2010 р. Близьким до максимального був показник 2011 р., у якому було виявлено 9202 злочини. Але самі цифри не дають можливість зрозуміти особливості злочинних проявів у певний період часу. Саме тому при вивченні особливостей будь-якого виду злочинності, у тому числі й бюджетної, необхідно не лише враховувати та вивчати відомості, які характеризують особливості власне злочинності, але й, як правильно зауважили Г.А. Аванесов та С.Є. Вицин, необхідно приймати до уваги «відомості, які характеризують розвиток (зміни) інших соціальних явищ, які так або інакше впливають на злочинність: соціально-політичні явища, організаційно-правові, економічні, демографічні та інші» [3].

Визначені тенденції пояснюються загальними соціально-економічними процесами, які відбувались у зазначені роки у суспільстві. Зокрема, 2008 р. (рік мінімальної кримінальної активності у бюджетній сфері) – рік початку економічної кризи, особливістю якої є провокування негативних процесів у суспільстві не одномоментно, а протягом часу, адже її вплив виявляється через півроку-рік після початку. Це підтверджує інформація центра Розумкова, у якому було проведено аналіз соціального впливу економічної кризи на окремі держави, у тому числі й Україну [4]. Відповідно до зазначеного дослідження у році, наступному за роком початку кризи, відбулося стрімке падіння валового внутрішнього продукту до - 14 % та його повільне відновлення лише у наступному році (2,7 %). Такі темпи його відновлення не дозволили у найближчий час повернути ВВП на докризовий рівень.

Негативні економічні процеси, які спровокувала світова криза, обумовили появу інших несприятливих процесів у державі. Зокрема, суттєво збільшився рівень заборгованості по заробітній платі: у 2009 р. він збільшився на 77,8 % порівняно з 2008 р., у 2010-2012 р.р. дещо знизився – на 17,3 %, 19,8 % та 8,6 % відповідно. Але зниження заборгованості по заробітній платі за останні три роки не змогли поглинути те збільшення заборгованості, яке виникло під впливом кризових процесів, які відбулися в економіці наприкінці 2008 р. Саме на фоні перерахованих процесів відбувся, так би мовити, «стрибок» злочинності, пов'язаної з бюджетними коштами.

Часове неспівпадіння погіршення економічного стану держави та активізації кримінальних проявів пояснюється тим, що негативні процеси в економіці проходять період зародження та розвитку, і лише потім починають безпосередньо впливати на суспільні відносини, що, у свою чергу, призводить до формування окремих детермінант злочинності та до безпосереднього вчинення злочинів, зокрема у бюджетній сфері. Крім того, враховуючи високий рівень латентності таких злочинів, певний час спливає поки вони будуть виявлені та зібрано достатньо доказів.

Крім того, сплеск злочинності у бюджетній сфері, який відбувся у 2010-2011 роках також пояснюється суттєвим збільшенням обсягів бюджетного фінансування, яке відбувалося саме у цей період у порівнянні з іншими періодами. Адже на забезпечення інфраструктури для проведення чемпіонату з футболу «Євро-2012», який мав відбутися в Україні у 2012 році, було активовано масштабні державні проекти та виділено у 2010 р. понад 4 млн. грн., а у 2011 р. – понад 12 млрд грн [5; 6].

Отже, визначення кількісних показників у поєднанні з особливостями суспільних проявів, які відбуваються у певний період часу, дозволяє визначити не лише тенденції злочинності, але й причини та умови, у яких вона формується та відтворюється.

Список використаних джерел:

1. Факторный анализ преступности: корреляционный и регрессионный методы : монография / [С.М. Иншаков и др.]; под ред. С.М. Иншакова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2012. - 127 с.
2. Руфанова В.М., Титаренко О.О. Запобігання органами внутрішніх справ злочинам, пов'язаним з незаконним використанням бюджетних коштів : монограф. / В.М. Руфанова, О.О. Титаренко. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2012. – С. 24.

3. Аванесов Г.А., Вицин С.Е. Прогнозирование и организация борьбы с преступностью. – М., 1972. – С. 12.
4. Електронний ресурс // Режим доступу :
[http://www.razumkov.org.ua/ukr/news.php?news_id=332]
5. Закон України № 2154-VI від 27.04.2010 «Про державний бюджет України на 2010 рік» // Відомості Верховної Ради України від 11.06.2010. - № 22. – стор. 668. – ст. 263.
6. Закон України № 2857-VI від 23.12.2010 «Про державний бюджет України на 2011 рік» // Відомості Верховної Ради України від 25.02.2011. – № 7. – стор. 194. – ст. 52.